

ФРОЛОВ О.В.

*аспірант кафедри «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

ФОРМУВАННЯ ЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ СЕРЕД МОЛОДІ В УМОВАХ АКТИВНОЇ МІГРАЦІЇ

Формування етнічної толерантності є одним із ключових завдань сучасного суспільства, адже воно безпосередньо пов'язане зі стабільністю міжетнічних відносин та розвитком полікультурного середовища. Етнічна толерантність виступає складним соціокультурним феноменом, що охоплює систему цінностей, норм і практик, спрямованих на забезпечення взаємоповаги та співіснування представників різних етнічних спільнот.

В умовах глобалізації та активних міграційних процесів проблема формування етнічної толерантності набуває особливої актуальності. Масові міграційні потоки сприяють створенню нових форм міжетнічної взаємодії, але водночас зумовлюють виникнення соціальної напруженості, пов'язаної з конкуренцією за ресурси, мовними бар'єрами та культурними відмінностями. У цьому контексті молодь, як найбільш динамічна та адаптивна соціальна група, потребує цілеспрямованого формування толерантних установок для успішної інтеграції в багатокультурне суспільство та запобігання проявам дискримінації й ксенофобії [1, с. 52].

Молодь становить специфічну соціально-демографічну групу, яка посідає важливе місце в соціальній структурі суспільства та вирізняється

низкою унікальних характеристик. У соціологічній традиції молодь розглядається як спільнота, що перебуває у процесі набуття соціального статусу та формується через особливі форми діяльності, поведінки й світоглядних орієнтацій.

Вікові межі молодіжної групи визначаються по-різному залежно від методологічних підходів, проте зазвичай охоплюють період від 14-15 до 29-35 років. Молодь вирізняється такими особливостями:

- перехідний характер соціального статусу, що відображає процес соціального дорослішання та пошуку власного місця в суспільстві;
- висока мобільність та адаптивність до змін, що зумовлює відкритість до нових ідей і соціальних трансформацій;
- активне формування ціннісних орієнтацій та світоглядних установок, зокрема щодо ставлення до представників інших етнічних груп [3, с. 22].

Психологічні особливості молодого віку також впливають на формування толерантності. Серед них можна виділити: пошук ідентичності, схильність до ідеалізації та категоричності суджень, підвищену емоційність і потребу у визнанні з боку однолітків. Ці чинники можуть як сприяти розвитку відкритості до культурного різноманіття, так і створювати передумови для радикалізації поглядів.

Таким чином, молодь є соціальною групою з високим потенціалом для формування етнічної толерантності, проте цей процес потребує цілеспрямованої підтримки з боку освітніх, соціальних та культурних інститутів [2, с. 130].

Міграційні процеси та етнічна толерантність перебувають у тісному діалектичному взаємозв'язку, що проявляється на декількох рівнях соціальної взаємодії.

З одного боку, інтенсивні міграційні потоки сприяють формуванню полікультурного середовища, що може стимулювати розвиток толерантних установок через безпосередній контакт між представниками різних етнічних груп. Так, теорія міжгрупового контакту Гордона Олпорта свідчить, що за певних умов (рівний статус, спільні цілі, співробітництво, підтримка влади) взаємодія між групами сприяє зменшенню упереджень та формуванню толерантності.

З іншого боку, масова міграція може спричинити соціальну напруженість та активізацію інтолерантних настроїв серед приймаючого населення. Це особливо проявляється в умовах економічної нестабільності, коли мігранти можуть сприйматися, як загроза для трудових можливостей та соціального добробуту місцевого населення [1, с. 156].

Молодь як соціальна група займає особливе місце в цих процесах, з одного боку демонструючи більшу відкритість до культурного різноманіття та схильність до толерантних установок. З іншого боку, вони можуть бути більш чутливими до соціальних змін та конкуренції, що пов'язана з міграційними процесами.

Формування етнічної толерантності в молодіжному середовищі в контексті міграційних процесів є складним багатофакторним процесом, що залежить від соціально-економічних умов, освітньої політики, медійного дискурсу та особистого досвіду міжкультурної взаємодії.

Молодь здатна не лише адаптуватися до складних умов, але й знаходити внутрішні ресурси для особистісного зростання та самореалізації. В умовах війни українська молодь демонструє високу адаптивність та стійкість.

Сучасна молодь зорієнтована на прагматичні та індивідуалістичні цінності, що може як сприяти толерантності – акцент на особистій свободі, так і перешкоджати їй – зменшення уваги до колективних цінностей та соціальної солідарності.

Молоді люди активно використовують цифрові медіа та соціальні мережі, що є для них основними джерелами інформації. Це є сучасним каналом для формування толерантності через доступ до різноманітної інформації та міжкультурного спілкування, але водночас несе ризики поширення дезінформації та формування «ехо-камер». Нині спостерігається зростаючий вплив блогерів, інфлюенсерів та онлайн-спільнот на формування поглядів молоді, який навіть перевищує вплив традиційних медіа, освітніх установ та сім'ї.

Молодь, порівняно з іншими віковими категоріями, характеризується вищим рівнем готовності до змін та адаптації. Ця особливість створює передумови для більш швидкого прийняття толерантних установок за умови наявності відповідних стимулів та можливостей для позитивної міжкультурної взаємодії.

Адаптаційні труднощі молодих мігрантів охоплюють не лише практичні аспекти, але й психологічні виклики, пов'язані з необхідністю збереження власної культурної ідентичності при одночасній інтеграції у нове соціокультурне середовище.

Важливим чинником, що може зумовлювати прояви інтолерантності, є реальна або уявна конкуренція між місцевою молоддю та мігрантами за ресурси – робочі місця, освітні можливості, соціальні блага. Ця проблема набуває особливої актуальності в умовах економічної нестабільності та високого рівня безробіття серед молодого покоління.

Суттєвою перешкодою для міжкультурної інтеграції виступають мовні бар'єри. Недостатня мовна компетентність ускладнює комунікацію, може призводити до соціальної ізоляції мігрантів та формувати негативні стереотипи серед приймаючого населення.

Чинники нетолерантності та дискримінаційних упереджень у студентському середовищі включають історично сформовані стереотипи, вплив медійних маніпуляцій, соціально-економічні проблеми та обмежений досвід міжкультурної взаємодії. Стереотипи, що ґрунтуються на неповній або викривленій інформації, здатні зумовлювати дискримінаційні практики та соціальне виключення. Особливо небезпечними є стереотипи, що пов'язують етнічну належність з кримінальною поведінкою або загрозою національній безпеці.

Процес формування етнічної толерантності серед молоді в умовах активної міграції, перш за все потребує системної роботи, спрямованої на подолання упереджень, розвиток міжкультурної комунікації та створення умов для позитивного досвіду співіснування у багатокультурному середовищі [3, с. 74].

Формування етнічної толерантності є комплексним процесом, який охоплює освітні стратегії, соціальні ініціативи та програми, а також позитивний вплив різних соціальних інститутів. Такий підхід можна розглядати як складову стратегії розвитку міжкультурної компетентності молоді, що є особливо актуальним в умовах активних міграційних процесів.

Одним із провідних напрямів виступає реалізація освітніх стратегій та методів. Інтеграція міжкультурного компонента в освітній процес передбачає включення матеріалів про різні культури до змісту навчальних дисциплін – історії, літератури, географії, мистецтва. Це сприяє формуванню цілісного уявлення про культурне розмаїття. Ефективними є інтерактивні методи, зокрема дискусії, рольові ігри та моделювання міжкультурних ситуацій, які дозволяють студентам опанувати навички толерантного спілкування. Важливе значення має проектна діяльність, спрямована на дослідження історії місцевих етнічних громад, створення документальних матеріалів про традиції різних народів, організацію культурних презентацій. Використання сучасних технологій, таких як віртуальні екскурсії світовими музеями, онлайн-спілкування з однолітками

з інших країн чи застосування мовних додатків, також розширює можливості формування міжкультурних компетентностей.

Не менш важливим напрямом є соціальні ініціативи та програми, які сприяють безпосередньому досвіду міжкультурної взаємодії. Молодіжні обміни забезпечують ефективне занурення у нове культурне середовище та сприяють руйнуванню стереотипів через особисті контакти. Волонтерські проекти можуть бути спрямовані на підтримку мігрантів, організацію мовних курсів для представників етнічних меншин та надання допомоги в адаптації. Проведення міжкультурних фестивалів демонструє багатство традицій через мистецтво, кухню, ремесла, створюючи умови для позитивного сприйняття культурного розмаїття.

Значну роль у формуванні етнічної толерантності відіграють різні соціальні інститути. Освітні заклади мають системний вплив завдяки формальній освіті та позакласній роботі. Важливою ланкою є сім'я, яка формує базові цінності толерантності або ж упередженості, тому робота з батьками набуває особливого значення. Засоби масової інформації можуть як відтворювати, так і долати стереотипи, а формування медіаграмотності допомагає молоді критично оцінювати інформаційні джерела. Вагомий внесок роблять громадські організації, які ініціюють міжкультурні проекти та створюють майданчики для діалогу. Нарешті, органи влади формують правове підґрунтя та забезпечують фінансування програм, що визначає масштаб і сталість реалізованих ініціатив.

Таким чином, формування етнічної толерантності серед молоді потребує комплексного підходу, який забезпечує взаємодію освітнього простору, громадських практик та соціальних інститутів. Реалізація такого підходу сприятиме розвитку міжкультурної компетентності молоді, подоланню упереджень та формуванню позитивного досвіду співіснування у багатокультурному середовищі.

Список використаних джерел

1. Етнополітичні процеси в сучасній Україні : моніторинг, аналіз, прогнози / за ред. В.А. Свтуха. Київ : ІПіЕНД НАН України, 2020. 336 с.
2. Молодь України : соціальний портрет : щоріч. моніторинг. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2023. 164 с.
3. Соціологія молоді : навч. посіб. / за ред. Ю. М. Галустяна. Київ : Академвидав, 2019. 368 с.